

Hej jag heter Petrus och är från Vällingby För ett antal år sedan pluggade jag teologi i Uppsala. Jag funderade på att utbilda mig till präst men livet tog efterhand en annan vändning. Men det är en fundering som har följt mig sedan ungdomstiden i Uppsala och det handlar om förlåtelse. Det är mycket i det kristna budskapet som rör synder och förlåtelse; "...och förlåt oss våra skulder, såsom ock vi förlåta dem oss skyldiga äro" eller när Jesus korsfästes tillsammans med två förbrytare och sa; "Fader, förlåt dem; ty de veta icke vad de göra" Min tanke är att det här religiösa språket frodas även i vårt sekulariserade samhälle, på gott och ont. Nu är min fråga:

Är sann förlåtelse möjlig? Innebär sann förlåtelse att man borde glömma oförrätten och lägga den bakom sig?

Hej Petrus,

Filosofiska frågor är ofta mångbottnade. Det gäller att hålla tungan rätt i mun så att vi förstår varandra och talar om samma sak. Att be om förlåtelse och att förlåta – där gäller det att skilja på begreppen. Oavsett så handlar förlåtelse om att en person har orsakat en annan person en skada, varit elak eller gjort en oförrätt. Den första kan vi benämna gärningspersonen, den andra kallar vi den drabbade. Här är det fråga om en balans mellan två människor. Överläge kontra underläge och inte minst vilken dignitet den ena och den andre ger själva gärningen. Det finns en tidsaspekt också; den ene har glömt skadan dagen efter, den andre kan älta den oförrätt som hen utsatts för åratals.

När jag testade frågan på några som jag känner så var det tydligt att några uppfattade frågan från den drabbades sida medan andra såg sig själva som gärningspersonen som hade orsakat skadan. Jag skulle tro att du tillhör den förstnämnda gruppen, alltså om du på fullt allvar verkligen kan förlåta den som orsakat dig skada.

Jag brukar använda mig av ett analysredskap i mitt filosoferande, nämligen en dikt av Kipling:

"Jag har sex ärliga tjänare,
de har lärt mig allt jag vet:
Deras namn är **Vad** och **Varför** och **När** och
Hur och **Var** och **Vem**."

Om vi skall fundera över förlåtelse så är skadan eller oförrätten naturligtvis betydligt allvarligare om den orsakats av en närstående. Hur och i vilket sammanhang är också viktigt att ha klart för sig. Och inte minst frågan Varför. Var avsikten verkligen att såra på riktigt – det kanske handlar det om någon gammal olöst allvarligare konflikt, eller det kanske bara handlar om något som personen slänger ur sig utan att det egentligen betyder något. Och om vi ser det ur den drabbades ögon, någon märker inte ens av den halvtaskiga kommentaren med en annan, med dålig självkänsla fullständigt går i däck.

Tillbaka till förlåtelse som en balansakt mellan två människor; gärningspersonen och den drabbade. För det första måste en verklig förlåtelse vara grundad i sann känsla och frivillighet. Läpparnas beaktelse duger inte. Om det är gärningspersonen som ber om förlåtelse så ligger bollen hos den drabbade. Är den sistnämnde med på noterna och förlåter gärningspersonen, och även här är det fråga om ett ärligt förlåt – ja då har balansen övergått från terrorbalans (i värsta fall) till fred. I det här idealfallet borde båda försöka lägga handlingen bakom sig. Om de kan glömma är en annan sak. Lite svårare att kontrollera och det beror också på personlighet och fortsatta relationer mellan de båda.

Om den drabbade inte är med på noterna och inte förlåter gärningspersonen kommer saken i ett annat läge. Den sistnämnde har gjort vad hen kunnat och kan känna sig tillfreds med det, men blir samtidigt sur eller arg för att inte bli förlåten. Den drabbade däremot har fått ett visst övertag – det är hen som avgör hur balansen mellan de båda fortsättningsvis ska se ut.

Den skada eller oförrätt som äger rum mot en viss person eller grupp uttrycks ofta idag som att ha blivit kränkt. I vissa situationer kräver de kränkta, oavsett om känslan av kränkthet är relevant eller inte, kompensation i någon form.

Jag håller verkligen med dig Petrus att förlåtelse är ett mångbottnat begrepp. Men vi skulle kunna utgå från andra relevanta begrepp i sammanhanget, t ex empati, konsekvensanalys, inlevelse, fördragsamhet, medling och dialog. Om vi bara funderar över det sistnämnda, dialog, så tror jag att en förutsättning för sann förlåtelse är att båda parterna talar med varandra och försöker förstå varandras förklaringar och bevekelsegrunder. Att be om förlåtelse eller att förlåta är en meningslös handling om parterna inte talat med varandra.

Det finns en annan aspekt som gäller en gärningsman också. Ett förlåt är inte värt någonting om gärningen upprepas. En bättring sker genom att gärningen får konsekvenser som drabbar vederbörande så tydligt att hen upphör att skada och bete sig illa.